

Наръчник

Профил на бенефициерите и бариерите пред тях

Разработен в рамките на проекта:

EURIBOR

Насърчаване на устойчиви действия за овластяване на уязвими групи от млади жени», №: 2020-1-0049

Съдържание:

1. Въведение.
2. Кой е NEET.
3. Географски обхват.
4. Профил на бенефициерите в страните партньори по проекта.
5. Рискови фактори
6. Бариери пред достъпа до образованието и заетостта.
7. Потребности на целевата група.
8. Изводи и заключения.
9. Използвани източници

1. ВЪВЕДЕНИЕ.

Наръчникът, озаглавен «Профил на бенефициерите и бариерите пред тях», е разработен в рамките на проекта «EURIBOR: Насърчаване на устойчиви действия за овластяване на групи от млади жени». Източници на информация за изготвянето на наръчника бяха националните доклади, разработени от партньорите по проекта.

Целта на тези доклади беше да се придобият познания за актуалната ситуация на жените на възраст между 25 и 29 години, съставляващи групата NEET, които са изложени на риск от социално изключване, както и за предприеманите действия и съществуващи практики за повишаване на възможностите за заетост на тези жени.

Събраната по този начин информация позволи да бъде изготвен от авторски колектив този Наръчник за състоянието на младите жени от тази група в контекста на техните: профили, потребности, очаквания, географски обхват, рискови фактори и бариери пред достъпа им до образованието и заетостта.

2. КОЙ Е NEET.

Явлението NEET (Neither in Employment, nor in Education or Training), което се отнася към групата на младите хора, които не работят, не учат, не се обучават, е един от най-важните обществени проблеми, които изискват бърза и решителна намеса в повечето държави от Европейския съюз. Тази специфична група съвременни младежи, която предизвиква огромно безпокойство и не е напълно идентифицирана, се намира извън сферата на трудовата заетост и извън сферата на образованието (B. Serafin - Juszczyk, 2014).

Като се има предвид тази обща информация за явлението NEET, във всяка отделна страна могат да се предприемат мерки/действия за решаване на социално-демографските проблеми и интервенции, адекватни за тази специфична група от млади жени.

3. ГЕОГРАФСКИ ОБХВАТ

Настоящият Наръчник включва данни от осем държави, които са събрани от партньорите по проекта. Ситуацията на групата на NEET във всяка от тези държави е представена в по-широк контекст или само в контекста на даден регион, област или община.

Партньорите от България представиха NEET-младежта в област Враца и следните четири области: Пазарджик, Смолян, Стара Загора и Плевен. Партньорите от Испания се фокусираха върху автономния град Мелиля и автономната област Андалусия. Нашите колеги от Италия представиха региона Молизе, а от Словения - региона Коастал-Карст (Крайбрежно-карсткия регион). Ситуацията на групата на NEET беше разгледана в по-широк контекст от партньорските

организации в Полша, Австрия, Германия и Малта. Партньорите по проекта взеха предвид характеристиките и проблемите, пред които е изправена тяхната страна. Подробният социално-демографски профил на NEETмладежта, както и бариерите, нуждите, очакванията или рисковете, които ги съпътстват, са описани по-нататък в Наръчника.

4. ПРОФИЛ НА БЕНЕФИЦИЕРИТЕ В СТРАНИТЕ ПАРТНЬОРИ ПО ПРОЕКТА

Явлението NEET представлява общоевропейски проблем, тъй като 7,5 млн. млади хора, т.е. 12,9 % от младите европейци на възраст между 15 и 24 години, не работят, не учат и не се обучават в Европейския съюз(ЕС). Много от тях имат не повече от средно образование, сравнително рано зарязват училище, често не продължават образованието си. Не са без значение също многобройната група на мигрантите, както и младежите в неравностойно положение, които са изложени на негативните последици на групата на NEET.

Според данни на ЕС 30,1 % от безработните лица на възраст под 25 години са били безработни повече от 12 месеца. Все повече млади хора не търсят активно работа, което поведение може да им причини неприятности, тъй като ще бъдат лишени от структурна подкрепа, която може да им помогне да се върнат на пазара на труда.

Проучванията показват, че младежката безработица може да доведе до трайни отрицателни последици, като повишен риск от бъдеща безработица, по-ниско заплащане, загуба на човешки капитал, наследяване на бедността или по-малка мотивация за създаване на семейство, което грози изостряне на негативните демографски тенденции.

Това е проблем, който не бива да се подценява. Компетентните органи трябва да се заемат с него, като дейностите да бъдат адаптирани към конкретната група на NEET. За да се направи това, е необходимо да се познава тази група в дадена страна. Ето защо по-долу е представен профил на групата на NEET младежта поотделно за осемте държави, представени от съответния партньор по проекта.

България.

Броят на младите хора на възраст между 25 и 29 години към 31.12.2021 г. в България е 342 277 души, от които по-малко от половината са жени - 166 302 или 48,6 %.

От тях 171 400 души са млади хора на възраст под 29 години, които нито работят, нито учат. **Една от основните групи, които съставляват този брой, са ромите.** Това са хора, които се сблъскват с етническа дискриминация, високи нива на бедност и ниско качество на жилищата в ромските квартали. Друга голяма група са младите жени, които не могат да работят, тъй като се грижат за деца или за възрастни хора в семейството.

През 2021 г. 15,6 хил. млади хора, от които 8,7 хил. на възраст от 25 до 29 години, са се регистрирали в бюрата по труда като безработни, т.е. проявили са някаква активност. Въпреки това повечето от безработните остават икономически неактивни по следните причини: липса на подobaващо образование и/или квалификация, не намират работа по професията си, твърде голям брой на безработните, работодателите ги смятат за твърде млади, липса на професионален опит, семейни и здравословни проблеми и др.

Сред младите хора на възраст от 25 до 29 години, които нито учат, нито работят, **най-многобройна е групата с основно и начално образование (45,5 %)**. Лицата със средно образование са дори 38,9 %. Най-нисък (15,6%) е процентът на студентите във ВУЗ-овете.

През последните пет години се наблюдава тенденция към намаляване на броя на NEET младежите. Въпреки това все още има значителен брой икономически неактивни, обезкуражени лица и това е едно от основните предизвикателства на пазара на труда. По данни на ЕВРОСТАТ относителният дял на младите хора на възраст до 29 г. (NEET) спрямо населението, е един от най-високите в ЕС (17,6 %), като България заема едно от първите места.

България - област Враца.

В тази група на NEET се намират не само българи, но и роми и турци. Разнообразието на групата, която се нуждае от подкрепа, илюстрират данните на Националния статистически институт от преброяването на населението в България през 2011 г.: около 70% от етническите турци и 93% от етническите роми не завършват средно образование, в сравнение с 30% от етническите българи. Според тези данни 23,2 % от ромските деца на възраст между 7 и 15 години никога не са посещавали училище - в сравнение с 11,9 % от турските деца и 5,6 % от българските деца. Представянето в PISA (Програма за международно оценяване на учениците в 2012 г.) на най-добрите ученици от ромски и турски произход (които не са прекъснали образованието си до 15-годишна възраст и следователно са могли да участват в тестовете на PISA) е значително по-слабо в сравнение със средния резултат на българските ученици. **Според тези данни учениците от етническите малцинства изостават от етническите българските ученици с еквивалента на 3 учебни години по четене и 2 години по математика и другите точни/фундаментални науки.**

Общият брой на безработните лица на възраст до 29 години варира в зависимост от периодите на завършено образование. Средно месечно в област Враца се регистрират 1060 души. Техният дял в общия брой безработни е 14,4 %, а от регистрираните 316 безработни в Службата «Бюро по труда» във Враца 46 души от тях са заявили, че са от ромски произход. В същото бюро са регистрирани 104 безработни роми на възраст над 50 години, общо 841 души в областта Враца.

В Служба»Бюро по труда» Враца има регистрирани 754 безработни лица с основно и пониско образование, от които 265 души са роми. Безработните са 1043 души, като 222 от тях са роми. В Бюрото по труда са регистрирани 435 безработни от повече от една година, от които 143 са се определили като роми.

От общия брой на безработните лица 515 души са обхванати от програми и мерки, като 60 от тях са роми. Бюрото по труда в гр. Враца отчита, че 2 187 души, от които 114 са роми, са включени в заетост, Безработните, регистрирани в Бюрото по труда във Враца към 31.12.2020 г. - 2 308 лица, от които 399 са роми. Броят на безработните жени към посочената дата и бюро е 1 277, от които 216 са роми.

Лицата без каквато и да е специалност съставляват най-голям дял в професионалната структура на безработните. Това са хора с ниска квалификация и образование и слаба мобилност. Тази група съставлява 64,8 % от общия брой на безработните в област Враца. Втората по големина група са безработните със средно образование. Техният относителен дял в общия брой на безработните възлиза на 42,7% в област Враца (43,2% през 2019 г.). Безработните с висше образование са с най-малък брой и относителен дял в структурата на образованието. През годината безработните висшисти са 652 в окръг Враца. Относителният дял на жените с висше образование е много висок - 64,4% от всички регистрирани абсолвенти_висшисти в окръг Враца. Делът на безработните лица (на възраст до 29 години) с висше образование е 19,9% в окръг Враца (17,4% през 2019 г.).

Процентът на безработица при жените надвишава този при мъжете. **Жените съставляват 83% от тези хора. Те не желаят да работят по лични причини, включително за отглеждане на деца и за извършване на неплатена домакинска работа в семейството и др.** Подгрупата на българките, които не учат и не се обучават, е една от най-големите в ЕС според доклад на Европейската фондация за подобряване на условията на живот и труд (EFILWC), озаглавен „Млади и безработни хора, които не учат и не се обучават (група NRCC) в Европа“ (2012 г.).

Както на национално, така и на регионално равнище индексът на заетост на ромските жени е значително по-нисък от това на ромските мъже. Процентът на младите роми на възраст между 16 и 24 години, които не работят, не учат и не се обучават, съвпада с националния индекс, който е доста висок.

Информацията за регистрираните безработни в област Враца, самоопределящи се като роми, по групи през 2020 г. показва, че **сред регистрираните жени преобладават тези с ниско образование и без специалност, сред които има представители на ромската общност, както и от други уязвими групи.** Поради ниската им конкурентоспособност на пазара на труда те са регистрирани в бюрата по труда от сравнително дълъг период от време. Освен това им се предлага работа, която е твърде тежка и неподходяща за жени, което допълнително задълбочава проблема с безработицата и социалното изключване.

Процентът на NEET младежта в България (не само във Врачанска област) е **по-висок в селските райони** във всички възрастови групи в сравнение с големите и малките градове и предградията, което показва **териториални неравенства в достъпа до възможности за трудова заетост и образование.**

Според Годишния доклад за младежта за 2019 г. малко **над две трети от младите хора в България живеят заедно с родителите си.** При младите хора на възраст между 15 и 19 години този индекс достига дори до 97%. С напредването на възрастта този процент намалява поради продължаване на образованието в други градове, различни от родните им. **Сходна зависимост има и при материалната подкрепа от страна на родителите** - 79% декларират, че родителите им помагат, като този процент намалява с възрастта до 58% при лицата на възраст между 25 и 29 години.

30% от групата на NEET са завършили средно образование и не желаят да учат повече. Само 16% са с висше образование. Тази трудна ситуация се задълбочава, тъй като се наблюдава тенденция към намаляване на процента на младите хора, които не искат да продължат образованието си във ВУЗ. 12% от респондентите посочват, че не са имали възможности да следват във ВУЗ, а не защото не са желали това след гимназията.

Положителна тенденция, която се наблюдава в тази група на NEET е, че **47 % от тези хора** (повечето от тях са от малки градове и села) **търсят работа по време на проучването, но не могат да си намерят такава.** Издръжката на някои от тях се поема от родителите им, което намалява тяхната мотивация да са активни в търсенето на работа.

66 % от всички безработни и неучащи се млади хора дори не са регистрирани в бюрото по труда.

България - област Пазарджик.

Най-големият проблем на местния пазар на труда е образователният профил. Броят на лицата притежаващи основно и по-ниско образование достига 19700 души, като относителният му дял е един от най-високите в страната - 7,84% (4,49% за страната).

Общият брой на безработните жени в България на възраст между 25 и 29 години през 2021 г. година е 21 000. През същата година в бюрата по труда в област Пазарджик са регистрирани за първи път 351 жени, от които 72 са били трайно безработни, а 264 са с първоначален професионален опит. **Най-активна е групата на жените със средно образование.** Въпреки че град Велинград (намиращ се в тази област) е известен със силно развит балнеоложки туризъм, той има и едно от най-високите нива на безработица в страната. **Близките високопланински села са с преобладаващо мюсюлманско население.** Там броят на регистрираните безработни жени е най-висок в сравнение с другите общини в областта – 117 души, или 33,3%.

България - област Смолян.

Коефициентът на икономическа активност на населението в трудоспособна възраст е сравнително висок (70,8%), а нивото на безработица е 8,8%. Регионалната статистика на НСИ показва, че броят на младите хора на възраст между 25 и 29 години в областта е 3275 души, от които 1550 са жени.

Образователното ниво на работната сила е доста високо. През 2021 г. населението с висше образование е 11 300 души (11,9%), а с основно и по-ниско образование - 3 000 души (2,94%). В тази област основното предизвикателство за бъдещето на местния пазар на труда е застаряването на населението.

През 2021 г. в бюрата по труда в област Смолян са били регистрирани 134 млади жени, от които само 13 са били трайно безработни, а 114 жени (85%) са притежавали професионален опит. Най-активната група жени са били тези със средно професионално образование, следвани от жените с висше образование.

България - област Стара Загора.

Коефициентът на икономическа активност на населението по възраст между 15 и 64 г. през 2021 г. е най-висок в сравнение с останалите три области, посочени по-горе - 74,5%. От този факт логично следва, че тук е най-ниското ниво на безработица - 3,1%. Образователното ниво на работната сила в Старозагорската област непрекъснато се подобрява. Повечето жители са със средно образование - 88,9 хил. души, което съответства на индустриалния профил на областта.

По данни на НСИ броят на младежите на възраст между 25 и 29 години в област Стара Загора през миналата година е бил 14 458, от които 7193 са жени. През 2021 г. в бюрата по труда са регистрирани 273 млади жени от областта, които активно търсят работа, от които 38 са трайно безработни, а 190 притежават професионален опит. Активността на жените със средно образование е малко по-висока от тази на жените с висше и по-ниско образование.

България - област Плевен.

Според регионалната статистика на НСИ за 2021 г. броят на младите хора на възраст между 25 и 29 г. е 10 182, а броят на жените е 5 019. В бюрата по труда през 2021 г. са регистрирани 305 жени на възраст между 25 и 29 г., от които 47 са трайно безработни и 234 притежават професионален опит. В област Плевен най-активна е групата на жените със средно образование. Процентът на регистрираните безработни жени в община Плевен е най-висок с 44,5% (136 жени) в сравнение с останалите общини в областта.

В четирите разглеждани области, както и в град Враца, групата на безработните роми с висока степен на трайна безработица е най-уязвима на пазара на труда.

Испания - автономен град Мелила и автономна област Андалусия.

В Испания 25,4 % от жените на възраст между 25 и 29 години не учат и не работят, в сравнение с 22,1 % от мъжете. ЕВРОСТАТ обяснява тази разлика с факта, че предимно жените се грижат за деца или други членове на семейството (ЕВРОСТАТ 2019). В разглеждания регион през 2020 г. националният индекс на населението на възраст между 15 и 29 години, което нито учи, нито работи, е 17,3 %.

Жените на възраст от 15 до 29 години, които нито учат, нито работят, надвишават средния показател за страната както в Мелиля с 28,3 %, така и в Андалусия с 22,6 % (Notas metodológicas in Nivel de formación, formación permanente y abandono: Explotación de las variables educativas de la Encuesta de Población Activa, Estadísticas de la Educación).

През 2020 г. коефициентът на икономическата активност на жените в Андалусия варира от 9,40 % за жените без образование (12,5 % за мъжете без образование) до 75,49 % за тези с висше образование (78,40 % за мъжете с висше образование).

Безработицата сред жените в Андалусия е по-висока сред по-младите жени. Коефициентът на икономическа активност на жените на възраст между 16 и 29 години е 46,40 %. Както броят на безработните млади мъже, така и броят на жените са се увеличили през последната година, като при жените увеличението е много по-изразено - 11,17 %, докато при мъжете увеличението е 7,68 %, което е с три и половина процентни пункта по-малко (Mercado de trabajo de los jóvenes andaluces.2020. Observatorio Argos. Sistema de Prospección Permanente del Mercado de Trabajo de Andalucía. Servicio Andaluz de Empleo. Consejería de Empleo, Formación y Trabajo Autónomo. Junta de Andalucía. 2021).

Образователното ниво на жените, участващи на пазара на труда е тясно свързано с шансовете им за намиране на работа. Всъщност честотата на безработицата е по-висока сред жените с по-ниска квалификация, като например неграмотните жени, при които нивото на безработица е 53,39 %, или с основно образование - 44,19 %. Сред жените с висше образование безработицата е едва 17,01 %.

В разглеждания регион жените на възраст от 24 до 29 години, които принадлежат към групата на NEET, са предимно испанки, които са напуснали училище в много ранна възраст. Поради невъзможността да навлязат на пазара на труда, те решават да повишат образователното си ниво чрез курсове, които не изискват опит или друго обучение и които се провеждат в малки групи и чрез профилирано обучение.

Повечето от тези жени произхождат от дисфункционални семейства, социално изключени по икономически, социални или културни причини. От тях 95 % не са завършили задължителното си образование и никога не са работили. Те дори не разполагат с актуални формуляри/заявления за кандидатстване за работа.

В някои случаи проблемът да си NEET е предизвикан от преждевременна бременност. Перспективите на тези жени са много ограничени. Обикновено те търсят работа в домакинствата като гледачки на деца или възрастни хора.

Жените от тази група на NEET обикновено търсят подкрепа от обществени организации, където получават хранителни помощи и плащат неголеми сметки, посещават социалните служби на общината (Community Social Services), като разчитат на помощ при наемане на жилище.

В Испания жените чужденки също са в групата на NEET. От гледна точка на етническите малцинства има два различни профила на момичетата, идващи от Магреб, главно от страни като Мароко и Алжир. Първият профил е на тези, които са започнали миграционния процес със семействата си, оставайки в Андалусия и Мелиля. Тези момичета се стремят да продължат регулираното си обучение, включват се към различни мрежи, които благоприятстват истинската им интеграция в обществото. Вторият профил е на момичетата, които са започнали миграционния процес, когато са били непълнолетни и сами, което е довело до поемането им под грижите на администрацията до навършване на пълнолетие(попечителство).

Голяма е ромската общност в групата на NEET, при това 63 % от младите мъже и жени от ромски произход нито учат, нито работят, като **58 % от ромските жени официално не работят, защото са заети с домакинска работа.**

В Испания професионалният профил не е основната причина за високия процент на NEET-младешта. Попадането в тази група е свързано с високите нива на безработица, а не с ниската икономическа активност. Всред групата на NEET (19,4 %) на възраст между 15 и 29 години, по-голямата част са безработни (13,6 %) в сравнение с тези, които са икономически неактивни (5,9 %).

Икономически неактивните лица в по-голяма степен са жените, отколкото мъжете (7,3 % от младите жени са неактивни в сравнение с 4,5 % от техните връстници мъже). **Жените избират да останат въщи и да поемат семейните и домакинските отговорности.** Последствията от това са загуба на квалификация и отдалечаване от възможностите за намиране на желаната работа.

При разглеждане на образователния профил на групата на NEET в Испания в сравнение с други европейски държави се вижда, че в Испания има най-голям брой млади хора, които са завършили само **основно образование.**

Друго явление, което засяга младите жени, е **работата на непълно работно време**. Това не е самостоятелен избор, а необходимост, тъй като е единствената възможност на пазара на труда. Данните сочат, че в Испания дори 67 % от младите хора работят на непълно работно време, което е почти два пъти повече в сравнение с Европа.

Това не означава, че младите жени работят по-малко. **Те са ангажирани с други неплатени активности/занимания**, напр. с грижи за децата, земеделие и дори със семеен бизнес. Грижата за живота на членовете на семейството у дома е основно обществено и политическо задължение, но често се третира като активност/задача, която не заслужава възнаграждение или компенсация (Alonso, C. et al (2019).

Италия - регион Молизе.

В Италия пандемията е нанесла сериозни последици, като се започне от тревожността на младите хора, несигурността касаеща ученето и работата, до психичното здраве (ISTAT, 2021; Министерство на младежката политика, 2022). Може би това е причината броят на NEET в региона да достигне рекордно ниво сред 27-те държави от ЕС (над 3 милиона). Групата на NEET **представлява 25,1 % от италианската младеж на възраст между 25 и 34 години**, което е с 10 % повече от средния европейски показател от 15 % (Pogliotti & Tucci, 2022). Сред тях **1,7 милиона са жени**: една жена на четири (24,3 %) е в групата на NEET, в сравнение с мъжете, където 1 е на 5 (20,2 %). Италия се представя почти най-зле в Европа. Тя е изпреварена само от Република Македония (27,6 %), Черна гора (28,6 %) и Турция (33,6 %).

Проучването на Евростат от 2021 г., в което са идентифицирани седем европейски региона, в които повече от 1 на всеки 4 младежи на възраст между 15 и 24 години през 2020 г. не е работил, не се обучавал., за съжаление показва, че **четири от тези региони с е намират в Южна Италия: Молизе (25,5 %), Калабрия (26,5 %), Кампания (28,0 %) и Сицилия (29,3 %)**.

Италия се откроява също негативно в сравнение с Европа по отношение на **дела на NEET жените спрямо общия брой млади хора**. 8,6 милиона жени от тази група в Европа са избрали своето местоживееене в Италия (Министерство на младежката политика, 2022 г.; Filandri, 2021 г.; Pogliotti & Tucci, 2022 г.). Тази данна е с най-лоша оценка в Европейския съюз и е съизмерима само с Гърция.

Според проучването на Openpolis, актуализирано към декември 2021 г., относителният дял на **NEET-младежта в Молизе представлява 28,3 %** от лицата на възраст между 15 и 29 години, в сравнение със средната стойност от 23,30 % на този индекс за Италия (Openpolis, 2021). Струва си да се отбележи, че младите хора, и по-специално **младите жени на възраст между 25 и 29 години, се явяват малцинство от населението на Молизе**. Те представляват едва 5,4 % от съвкупното общото население на региона (в което освен това преобладават мъжете над жените).

Групата на NEET включва както тези, които активно търсят работа, т.е. **“безработните”**, които наброяват около 1 милион души, така и тези, които нямат работа и не търсят такава или не са готови веднага да я започнат, т.е. **“неактивните”**. Тази група наброява 2 милиона души (Pogliotti & Tucci, 2022 г.).

Могат да бъдат идентифицирани поне три различни групи на NEET, като във всички тях преобладават жените (Министерство на младежката политика, 2022 г.; Rosina, Marta, Marzana, Ellena & Cerruti, декември 2021 г., 2022 г.):

- 1. Млади хора, които търсят (повече или по-малко интензивно) работа.** Това са хора, които наскоро са завършили гимназия или колеж. Те са най-динамичните и имат най-големи шансове за заетост. Значителна част от тях притежават значителен човешки капитал и високи стремежи за професионално развитие, които не винаги намират непосредствено отражение на пазара на труда.
- 2. Млади хора, които се намират в т.нар. сивата зона между несигурността и безработицата.** Те притежават ниски умения, но в същото време имат силна готовност за преквалификация.
- 3. Млади хора, които вече не вярват, че могат да се справят.** Те са блокирани от проблемна семейна ситуация или обезкуражени от негативен опит, който ги е вкарал в спирала на постепенно влошаване на тяхното положение не само в икономически, но и в емоционален и релативен план.

В Италия над половин милион души на възраст 18-24 години притежават поне диплома за средно образование, а равнището на заетост при тях е с почти 10% по-ниско от това на европейците в същото такова положение (Giannoli, 2021 г.).

20,1 % от населението на възраст между 25 и 64 г. има висше образование в сравнение с 32,8 % на същата възрастова група в ЕС. Данните се отнасят за 2020 г. и потвърждават побавното нарастване на броя на завършилите висше образование в Италия (ISTAT, 2021 г.).

Относителният дял на NEET сред мъжете бележи тенденция към намаляване, а при жените - към увеличаване. Анализаторите на Евростат свързват това явление с раждането на деца и желанието за майчинство, което все-често се отлага за по-нататък и принуждава много жени да се откажат от кариерата си, за да се грижат за семействата си.

ловения – Крайбрежно-карсткия регион.

В края на януари 2022 г. в Словения е имало общо 67 834 безработни лица. Сред тях 49,4 %, т.е. приблизително 33 500, са били жени от които 18,7 %, т.е. около 12 680, са били на възраст под 29 години (или на възраст между 15 и 29 години).

За безработните жени на възраст между 25 и 29 години в този регион може да се усредни, че имат **много ниско образование**. Една трета (32 %) от тях са завършили или не са завършили основно училище. Това ги прави изключително трудни за наемане на работа или остават продължително безработни на пазара на труда, тъй като словенските работодатели обикновено изискват от кандидатите за работа поне диплома за завършено средно професионално образование.

Групата с по-ниско от средното професионално образование(завършилите професионални технически училища) включва всички безработни жени на възраст между 24 и 29 години(16%). Заедно с жените, които не са завършили основно училище, те представляват почти половината (46 %) от всички безработни жени на възраст 24-29 години.

Най-голямата група са жените, които имат средно професионално, общо средно образование или средно техническо образование. Те съставляват около една трета (30 %) от всички заети жени на възраст 25-29 години. Това е групата, която е завършила второ ниво на професионално обучение, но на пазара на труда няма свободни работни места в областта, за която са се обучавали.

В групата на завършилите първата степен на системата на висшето образование и т.н., която е една от най-бързо растящите групи, се наблюдава сравнително ниско ниво на безработица от около 16%. Всъщност този процент е същият както в групата със средно образование, но обхватът на компетентностите и знанията е много по-голям и следователно техните шансове да намерят заетост на пазара на труда са по-високи.

Броят на безработните жени на възраст между 25 и 29 г. оказва най-малко влияние върху групата на жените, които са завършили втората и третата степен на висшето образование, като тази група (7 %) включва всички жени на възраст между 25 и 29 години. Следва да се подчертае, че тази група се характеризира с най-високо образователно ниво, постигнато от малка част на изследваната съвкупност/популация.

В групата на безработните жени на възраст от 25 до 29 години няма много жени с увреждания или с някаква форма на инвалидност. **Относителният дял на тези лица е по-малък от 3 %.**

По-малко от една трета от жените на възраст между 25 и 29 години (28%) са **лица, за които се предполага, че за първи път търсят работа**. Тези лица могат да се ползват със специален статут в Словения, който се произтича от факта, че те са на етап завършване на образованието си и тепърва ще навлизат на пазара на труда. Това не означава, че те нямат никакъв трудов опит, биха могли да го придобият чрез професионални активности посредством т.нар. студентски труд. Студенти могат да извършват различни работи във фирмите, без да са същевременно заети лица. Този специален статут се полага/ползва по време на придобиване на средно и висше образование.

В групата на жените на възраст между 25 и 29 години преобладават тези, които **вече са били наети лица и имат някакъв професионален опит**. Относителният дял на тези лица е над 70 %.

Делът на продължително безработните жени на възраст между 25 и 29 години е висок. Това засяга повече от една на всеки три жени. Дълготрайна безработица означава, че дадена жена не е била на пазара на труда повече от една година. Останалите 65% от безработните жени на възраст от 25 до 29 години са безработни (регистрирани в бюро по труда) по време по-малко от една година.

Представените статистически данни не обхващат цялата съвкупност от жените, които принадлежат към групата на NEET на възраст между 25 и 29 години, тъй като някои от тях дори не са регистрирани в публичния регистър на безработните, който единствен води пълна статистика.

Следвателно може да се приеме, че в тази група са включени също:

- жени, които изобщо не са се регистрирали в бюро по труда по лични или други причини,
- чужденки, които не са участвали в курс по словенски език и не са положили изпит по словенски език или не са направили това в продължение на 1 година – в следствие на което автоматично се заличават от официалните регистри,
- жени, които имат деца и ползват социални помощи,
- жени имигранти, които нямат разрешение за пребиваване или за работа,
- жени от италианското малцинство или други чужденци без езикови познания, които не участват в дейностите на службите по заетостта.

Полша

Данните на Евростат показват, че през 2021 г. 13,7% от младите хора на възраст между 15 и 29 години в Полша ще бъдат приписани към групата на NEET. В сравнение с други европейски държави индексът на младежката безработица в тази група през 2022 г. е по-нисък от средния за ЕС (7,2 % спрямо 13 %).

Младите хора се характеризират с **по-ниска икономическа активност** (в Полша през 2021 г. 51,9 % от лицата на възраст между 15 и 29 години са били икономически активни, а във възрастовата група от 15 до 64 години - 72,8 %). От друга страна, коефициентът на заетост на хората във възрастовата група между 15 и 29 години е 48,1 %, докато във възрастовата група от 15 до 64 години той е 70,3 %. Посочените по-горе показатели в страните от ЕС (ЕС-27) във възрастовата група от 15 до 29 години през 2021 г. са следните: коефициент на икономическата активност - 54,4% и коефициент на заетост - 47,4%.

Положението на младите безработни е особено трудно поради това, че им липсва професионален опит, което води до струпването на определено място на големи маси хора, които **нямат право на обезщетения**. Именно заради това **младите хора са едни от основните адресати на мерките за активиране**, провеждани от службите по заетостта.

След 2014 г. се прилагат т.нар. нови инструменти на пазара на труда, които подпомагат, наред с другото, заетостта на младите хора до 30-годишна възраст, по-специално: ваучери за обучение, стажуване, предлагане на работно място или настанавяване в жилище. От началото на въвеждането им до края на 2021 г. от тях са се възползвали почти 135 000 души. От началото на въвеждането им до края на 2021 г. от тях са се възползвали почти 135 000 млади безработни.

През 2021 г. от активните форми за противодействие на безработицата са се възползвали почти 126 хил. безработни на възраст до 30 години, в т.ч. 72,3 хил. лица на възраст до 25 години, като те съставляват съответно 45,3 % и 26,0 % от безработните, които са се възползвали от активни форми на подкрепа. През изминалата година младите безработни са били почти 69% от участниците в **професионална подготовка за възрастни**, над 58% от участниците в **стажове**, над 47% от участниците в **обучения** и около 40% от участниците в **субсидирани работни места**.

Понастоящем в Полша има 580 000 регистрирани безработни (към края на 2021 г.). **От тях 45,5 % са жени** (Национален статистически институт на Полша, Полша в цифри/GUS, Polska w liczbach 2022r.). Най-голям брой млади безработни, по данни на GUS към края на 2021 г., са регистрирани в следните общини: Шидловец(Мазовецко войводство), Кентшин (Варминско-Мазурско войводство) и Бялогард (Западнопоморско войводство).

Коефициентът на заетост сред жените се отклонява от средния за ЕС, особено във възрастовата група между 25 и 29 години. **Налице е нарастваща икономическа неактивност сред жените, причинена първо от социалните трансфери (500+) в злоти, а след това от пандемията COVID-19.** Повечето жени от тази възрастова група не се връщат на работа след раждането на деца. Делът на жените, които полагат грижи за повече от две деца, и които търсят работа на пазара на труда спада още повече. В по-голямата си част това са жени, които няма да бъдат наблюдавани на пазара на труда, защото при толкова бързото развитие на новите технологии, те няма да могат да наваксат изоставането си в знанията и уменията.

Както и в други страни, така и в Полша повечето отговорности, свързани с дома, грижите за децата и застаряващите родители, се поемат от жените. Това явление представят много добре данните за периода на пандемията. През третото тримесечие на 2021 г. **1,3 % от неработещите мъже и 13,3 % от жените са били икономически неактивни** поради семейни задължения, свързани с управлението на домакинството.

Мазовецката обсерватория на пазара на труда се опита да направи профил на представител на поколението NEET в Полша: 82% от тях прекарват свободното си време пред компютъра или гледат телевизия; 72% се срещат редовно с познати; 54% четат книги и списания;

43% се занимават със спорт; 54% се грижат за семейството си; 80% са самотни (неоженена или неженен) и нямат официална връзка; 74% в предишната си месторабота са извършвали най-често проста, обслужваща или ръчна работа; 68% живеят на село или в град с не повече от 50 000 жители.

Има млади хора, които са обречени да бъдат НЕЕТ, но има и такива индивиди, които съзнателно отказват да участват в обществения живот или да търсят работа на пазара на труда. Причините могат да бъдат натиск от страна на обществото, средата, семейството, страх от провал. Младите хора често се чувстват претоварени от високите очаквания на тяхната среда и конкуренцията. Те се отказват от така наречената надпревара на «плъховете», защото не виждат смисъл в нея. Друг фактор е финансовото им положение. Докато семействата със средни доходи разполагат с финансови средства, за да осигурят бита си и грижите за голямото дете, то в семействата с по-лоша финансова ситуация следващото подрастващо поколение трябва да започне работа по-рано.

Сврхпротективността и силната взаимна зависимост, особено във взаимоотношенията «майка-син», «майка-дъщеря», също са важни фактори. Това може да накърни независимостта на младите хора, които избират да живеят удобно до майка си.

Австрия

„Традиционно [...] делът на НЕЕТ младежите се изчислява въз основа на LFS и се сравнява в целия ЕС. На тази основа през 2017 г. в Австрия е отчетено, че делът на младежите на възраст от 15 до 24 години е 6,5 %, което съответства на целева група от 64 157 души. Този дял е доста под средния за ЕС, който е 10,9 % (Steiner 2021, стр. 188).“

„В края на април 2022 г. делът на безработните лица на възраст до 24 години намалява в сравнение с предходната година. Младежката безработица е [...] под нивото от предходната година. Във възрастовата група до 19 години броят [...] е под равнището от предходната година, а във възрастовата група от 20 до 24 години безработицата бележи спад с 23,4 % (-6 100 до 19 975). По данни на ЕВРОСТАТ нивото на младежката безработица през март 2022 г. е 6,9 % (5,8 % на годишна база). Австрия се нарежда на второ място в ЕС след Германия (5,7 %) (Федерално министерство на труда, 2022 г., стр. 11).“

«Един от по-задълбочените анализи, които са възможни благодарение на административната база данни, е регионалната диференциация, която стига до нивото на политическите окръзи. Налице е голямо регионално разпределение на индекса на НЕЕТ - от 5,8% във Фрайщадт / Горна Австрия до 23,6% във Виена/Инер Щад(център). Това съответства на четирикратна разлика между политическия район в Австрия с най-висок и най-нисък индекс.

Ниските индекси са характерни за селските райони, а високите - за градските райони. Разликите между половете са по-скоро малки в Австрия. Въпреки това, когато се

прави разграничение между градските и селските райони, отново се вижда, че младите хора от мъжки пол са по-често застъпени от NEET в градските райони, докато **младешта от женски пол е по-често застъпена в селските райони.**

Индесът на NEET варира и в зависимост от миграционния произход на младешта. Тези от тях, които са родени в трета страна (извън ЕС), са значително по-засегнати от системно изключване, отколкото младите хора, родени в Австрия. Разликата варира от средно 9,4 % до 36,8 % в цялата страна. **В тази връзка младите хора, родени в трета страна, са три пъти и половина по-силно изложени на опасността да придобият статус на NEET.** Разликите в регионалните индекси на NEET на територията на Австрия отново са огромни и варират от 26,6 % във Виена - Мариахилф до 70,8 % във Фолкермаркт/Каринтия за лицата, родени в трета държава.

Във връзка с различията между градските и селските райони, следва да се добави, че лицата, родени в трети страни представляват между 26,6 % и 70,8 %. Тези данни показват, че разликите между градските и селските райони са обърнати в случая с мигрантите. Докато преди като цяло се появиха високи стойности на показателите за градските райони, **високите нива, свързани с подгрупата на мигрантите, са характерни за селските райони** (Steiner 2021, p. 189-191).“

Според данните, събрани и анализирани от Щайнер(Steiner):

- има огромна регионална дисперсия на индекса на NEET в дадена общност,
- най-ниските индекси са установени в селските райони, а по-високите - в градските райони,
- различията по признак пол са доста малки в Австрия,
- младешта от женски пол е изложена на по-висок риск от NEET в селските райони, а младешта от мъжки пол - в градските райони,
- има значително по-висок риск за лицата от мъжки пол, родени в трета страна (3,5 пъти), особено в селските райони,
- рискът от NEET е висок за младешта от женски пол в селските райони, чиято страна на раждане не е Австрия или страна извън ЕС.

Резултатите от проучването на Bacher (2014) показват също така кой е NEET и какво е неговото положение.

В Австрия приблизително ок. 78 000 млади хора са имали статус на NEET (период 2006-2011 г.). Този показател обикновено има цикличен характер и сезонните разлики са незначителни или несъществени. NEET младешите по-скоро произхождат от чужбина и по-често живеят в градовете. Родителите на NEET младешите е значително по-вероятно да са нискообразовани и по-рядко заемат по-високи професионални позиции. Всред по-възрастните NEET (на 20 и повече години) младеж преобладават млади жени, които са ангажирани предимно с отговорности за полагане на грижи/опекунство. Около половината от NEET-младешта са лица преждевременно приключили образованието си.

При имигрантите от второ поколение не се показва значително по-висок риск от NEET, отколкото при младежите, произхождащи от семейства на коренни жители. Имиграционният произход е силен фактор, който оказва влияние върху NEET младежите от първото поколение (мъже и жени). Основната причина (освен ниското образователно ниво на родителите) е липсата на гражданство на ЕС. Това оказва косвено въздействие (липса на признати училищни и образователни квалификации/дипломи).

Виена има най-висок индекс на NEET младежта в Австрия, а Горна Австрия - най-нисък. Това се дължи на обществени и структурни различия (имигрантски произход, ниско равнище на обучението и преждевременно приключване на образованието).

Най-силните детерминанти за NEET сред младите жени, са задължителните грижи (най-големият определител), преждевременното приключване на образованието, ранната безработица, болестите.

Германия

Федералният съвет на Германия определя общата група на NEET младежите по следния начин: «NEET младежите са [...] хетерогенна група и могат да бъдат разделени на две големи категории: безработни, т.е. регистрирани като безработни, които активно търсят работа, и икономически неактивни NEET младежи, които не търсят работа. Тяхната икономическа неактивност може да се дължи на редица фактори, включително семейни задължения и здравословни проблеми, но също така и на изпадане в униние, липса на мотивация да се регистрират като безработни» (Bundesrat 2020).

През 2021 г. коефициентът на младежката безработица в Германия е средно 4,9 % за годината. Коефициентът на безработица представлява делът на безработните лица в общия брой на икономически активната работна сила (напълно заети лица, подлежащи на социалноосигурителни вноски, и маргинално заети, държавни служители, безработни лица) в определена възрастова група и показва състоянието на пазара на труда и заетостта, както и част от статистиката за безработицата. Безработицата сред младежите на възраст от 15 до 25 години се дължи главно на проблеми, възникващи по време на прехода към образователната система и след завършване на професионалното обучение. По време на тези преходни фази се наблюдава високо равнище на безработица, но тя обикновено е сравнително краткотрайна.

В групата на NEETs жените има лица от немски произход, както и имигранти, които се сблъскват с проблеми като: липса на езикови умения, липса на документи, трудности при документирането на професионален опит и т.н., които са описани по-нататък в настоящия Наръчник.

Малта

През 2020 г. групата на младите хора, които не работят и не учат, е брояла 4,8 хил. жени и 4,4 хил. мъже на възраст от 15 до 29 години. През последното десетилетие броят на NEETs жените на възраст 15-29 години е намалял в абсолютно, но най-вече и в относително изражение (от 14,9 % на 10,5 % между 2011 г. и 2020 г.).

Малко по-висок процент от NEET младежите живеят в градовете - 63 %, отколкото в техните предградия (35 %). Само малка част от NEET младежите, т.е. 3 % от населението на Малта, живеят в селските райони.

Индексът на NEET жените на възраст между 25 и 29 години е непропорционално по-висок, отколкото сред мъжете. Въпреки че делът на жените в целевата група на малтийското население е по-малко от половината (46%), жените представляват повече от 65 % от малтийското население на възраст от 25 до 29 години, включено в групата на NEET.

Разликата между заетостта на жените и мъжете продължава да бъде една от най-големите в ЕС (16,8 % през 2021 г.), въпреки че отбелязва един от най-големите спадове на процентни пунктове в ЕС през последното десетилетие (от 31,4 % през 2012 г.). За този резултат допринесоха осигуряването на безплатни грижи за децата и стратегията «да се прави така, че да имаш сметка да се трудиш». През 2020 г. бе констатирано, че коефициентът на заетостта на лицата с увреждания (29,4 %) е над средната аналогична стойност за ЕС (24,5 %). (Работен документ на службите на Комисията, Национален отчет 2022, Брюксел, 23.5.2022 г.)

В Малта, както и в други европейски държави, **ниското ниво на образованието е свързано със статута на NEET и като цяло с по-слаба зависимост от пазара на труда.** Лицата с по-ниско образование (ISCED 0-2) представляват само 23 % от лицата на възраст между 25 и 29 години, а сред NEET младежите този процент е 52 %. От статуса на NEET предпазват преди всичко хората с високо равнище на своето образование, чийто дял в общото население на възраст между 25 и 29 години възлиза 41 %, а сред NEET младежта в тази възрастова група - 13 %.

5. РИСКОВИ ФАКТОРИ

Кризата и пандемията COVID-19 засегнаха особено силно младите хора. Те представляват особено податлива на опасности група, тъй като преминават от един етап на живота към друг, липсва им професионален опит, имат неподходящо ниво на образование или обучение, обикновено са обхванати от ограничена социална защита и разполагат с неголеми парични средства.

Младите жени се намират в особено положение. Те са застрашени от ниското заплащане и несигурните условия на изпълняваната работа и не разполагат с адекватни мерки, които да им помогнат да съчетаят професионалния и личния си живот. Освен това те са повече изложени на дискриминация.

EUROFOUND изброява конкретни рискови фактори, които могат да повлияят на това:

1. Здравните ограничения повишава риска от NEET младежта с 40% в сравнение с младите хора без здравни ограничения.
2. Имиграцията увеличава риска от NEET младежи със 70%.
3. Ниското образователно равнище удвоява риска от NEET младежта в сравнение с младежите, които имат професионално или общо средно образование.
4. Вероятността младите хора, живеещи в отдалечени райони, да бъдат NEET е 1,5 пъти по-голяма в сравнение с младите хора, живеещи в средно големи градове.
5. Младите хора, живеещи в домакинства с ниски доходи, са изложени на повишен риск от NEET.
6. Младите хора, чиито родители са били безработни, са със 17% в по-рискова ситуация от NEET в сравнение с младежите, чиито родители не са били безработни.
7. Младежта, чиито родители имат ниско образование, е 1,5 пъти по-застрашена от NEET в сравнение с младежите, чиито родители са завършили професионално училище; в сравнение с младежта, която има родители имащи висше образование, рискът нараства двойно.
8. При младежите с разведени родители рискът от NEET се увеличава с 30%.

(Bacher et al. (2014 г.), стр. 48 от EUROFOUND (2012 г.)

Образованието и квалификацията са социално-демографски характеристики, които до голяма степен определят дали едно лице е NEET или не. Това се потвърждава от данните, предоставени от всички партньори по проекта.

В България 82% от младите хора не търсят информация за квалификационни курсове. Делът на тези, които търсят, е едва 8%. Делът на младежите, които участват в неформалното учене и образование, също е много нисък - 8% са участвали само веднъж и също 8% по няколко пъти. Определен процент от младите хора имат субективното усещане, че образованието и знанията, получени в училище или в университета, са достатъчни и поради това не изпитват необходимост от придобиване на допълнителна квалификация.

86% от младите хора потвърждават, че могат да работят с компютър, а 11% не могат, но се справят. **Лицата, които са посочили, че не умеят да работят добре, но се справят, имат в по-голямата си част основно или по-ниско образование, са от ромски произход и живеят предимно в селата.**

Друг пример може да се намери в информацията, предоставена от Испания. При анализа на връзката между временния характер на трудовите договори и образователното равнище на работничките е установено, че **с повишаване на степента на образованието намаляват договорите с временен характер**. 97,5 % от сключените договори с жени без висше образование са временни. За разлика от тях, сред жените с висше и полувисше образование (включително на ниво докторантура) процентът на временните договори е 89,65%.

Освен това проучването на условията на живот (LCS), проведено също в Испания, показва, че **заплатите нарастват заедно с повишаване на степента на образование**, като повече от 50 % от лицата с основно или по-ниско образование се намират в квинтилите с най-ниски доходи. Според Организацията за икономическо и социално развитие (ОИСР) нискоквалифицираните НЕЕТмлади хора са особено изложени на риск от трайно напускане на пазара на труда (ОИСР (2016).

В Италия зарязването на училище или оставането в системата на образованието, както и придобитите умения и последващият избор, са **детерминирани до голяма степен от социално-икономическата и семейната среда**. Образователната квалификация на родителите силно обуславя успеха в училище и оставането в системата на образованието и обучението. Напускането на училище засяга 22,7 % от младите хора, чиито родители имат едва средно образование, 5,9 % от тези, чиито родители имат средно образование, и 2,3 % от младите хора, чиито родители имат висше образование (Giannoli, 2021; ISTAT, 2021).

Проблемът с преждевременното напускане на училище не засяга само Испания и Италия, а всички подложени на анализ тук държави партньорки по проекта.

От гледна точка на образованието имигрантите и ромската общност са доста изложена на опасности група. В Испания 64,4 % от ромските момчета и момичета на възраст между 16 и 24 години не са получили свидетелство за завършено средно образование, което означава, че те не са завършили обучението, което е задължително в тази държава. В Италия процентът на преждеременно приключилите ученето млади хора с гражданство различно от италианското е в повече от три пъти по-висок, отколкото сред италианците: 35,4 % в сравнение с 11,0 %.

В този контекст проблематично е и **дистанционното обучение**, което беше широко използвано по време на пандемията COVID - 19. Средносрочните последици на тази форма на учене подчертават риска от по-нататъшно увеличаване на неравенствата, особено за децата, които имат затруднен достъп до цифрово образование, например ромските деца. Това води до засилване на социалното изключване и дискриминация.

Друг рисков фактор е **дълготрайната безработица**. Хората, които дълго време са били без работа, по-трудно си намират работа, тъй като губят мотивация, самоувереност и умения. Работодателите може да не са склонни да наемат такъв човек. Дългите периоди на безработица водят до повишен риск от бедност, социално изключване и дори здравословни проблеми.

Наред с дългосрочната безработица може да се наблюдава и проблемът с **наследената (поколенческа) безработица**. При тази група има малък шанс за промяна на нагласата за започване на някаква работа. Тези хора живеят за сметка на другите и не искат да променят това. За някои млади хора думата «безработен» се е превърнала в синоним на професия, която може да им осигури доходи, без да изпълняват работа.

Не всеки млад човек избира дълготрайна безработица. В България близо 50% от тях търсят работа, но не могат да я намерят. С такава ситуация се сблъскват предимно **лицата, които произхождат от малки градове и села**. Подобна е ситуацията и в другите включени в проучването държави. Трудностите свързани с търсенето на работа определено увеличават риска от влизане или оставане в групата на NEET.

Преждевременното раждане и самотното родителство също са важни рискови фактори. Преждевременната бременност в повечето случаи неизбежно води до напускане на училище, обедняване на притежаваната квалификация и по-труден старт на пазара на труда, дори когато детето достигне възраст, на която може да бъде включено в системата за грижа за деца. Това обаче не е единственият рисков фактор за NEET. Самотното родителство също оказва влияние. Двойният стрес, свързан със запазването и/или намирането на работа на пазара, липсата на разпределение на отговорностите в домакинството увеличават неравенството между половете и засилват явлението NEET.

За жените в много страни значителен риск да останат в групата на NEET е **задължението да се грижат за децата и други близки лица_ роднини (болни или застаряващи хора)**. Съвсем културно бе прието, че това се полага на жените. Това се потвърждава, например от данните, представени от италианския партньор. Тук **всяка трета жена посочва семейните причини като мотив да не се захваща за работа** (33,6 % важна причина за жените и само 2,9 % за мъжете - Save Children, 2021 г.). Тази ситуация води до по-малък професионален опит сред младите жени и до повишен риск да се завърнат или да навлязат на пазара на труда. Данните от Полша по време на пандемията представят това явление също толкова добре. През третото тримесечие на 2021 г. 1,3 % от неработещите мъже и 13,3 % от жените са били икономически неактивни поради семейни задължения, свързани с управлението на дома.

Често преобладаващият аргумент за решението да се грижиш за другите, вместо да работиш, е **неравенството в заплащането**. В много сектори жените получават по-ниско заплащане от мъжете за една и съща работа. Този проблем се изостря и при раждането на дете. Двойката родители трябва да реши кой от двамата да се откаже от работа или да премине на непълно работно време. Дори след прости икономически изчисления двойката ще откаже

предложение за по-нископлатена работа, създавайки порочен кръг, който има тенденция да изключва жените от пазара на труда» (Save the Children, 2022 г., стр. 19).

Допълнителен аспект, който засилва отказа от пазара на труда в полза на грижата за другите, са **т.нар. социални трансфери**. Представители на Полша и Словения обърнаха внимание на тези трансфери. В Полша повечето жени в споменатата възрастова група не се връщат на работа, след раждането на деца. Това е особено видно от статистиката за жените, които имат две или повече деца. В Словения от тези трансфери се възползват лицата, които не разполагат с достатъчно финансови средства. Социалната система им осигурява средства, които понякога са дори по-високи от минималното възнаграждение, което биха получавали в предприятието при нормален работен ден. Така че те нямат мотивация да променят това.

Рисков фактор като цяло е липсата на възможност за постоянна заетост с договор, законоустановено работно време и социално осигуряване. Този риск бе изрично посочен от полския партньор. Хората от селските райони и малките градове, които са слабо образовани, предимно изпълняват обикновена физическа работа или работят в сферата на услугите, често на база **договор за възлагане, наричани понякога в Полша «договори боклук» или без никакъв договор**. Сходна е ситуацията и в Испания. Сезонните работници, предимно жени, са наричани «мултиработници». През зимата те сключват почасови договори в училищни столове или във фирмите за почистване, а през лятото се преместват на работа в хотелиерството и ресторантьорството. По необходимост те заемат посочените по-горе работни места и това задълбочава проблема с NEET.

Психологическите симптоми, свързани с пандемията COVID - 19, също са важен проблем. В Испания, в проучването за психичното здраве на Центъра за социологически изследвания (2021 г.), често или доста често се посочва чувство на безнадеждност по отношение на бъдещето (24,9 %), висока тревожност за много неща без възможност за упражняване на контрол (24,5 %), безпокойствие (22,1 %), претовареност и стрес (21,8 %), голяма тъга или депресия (19,8 %), самота (17,2 %), висока притеснителност или страх (15,7 %) и раздразнителност, гняв, злоба или агресия (13,8 %). Освен това 15,8 % от респодентите (от които 22 % са жени и 9,4 % са мъже) от изследваната съвкупност/популация са посочили, че са преживявали пристъпи на паника.

Последният фактор, който си струва да се спомене, е липсата на достъп до групата на NEET в началната фаза на тяхното активиране. За тази цел обикновено се използват традиционни методи за идентифициране и установяване на контакт с тях. Този метод не е достатъчен, тъй като много от тях дори не са информирани за възможностите, предлагани от различни институции и ведомства. Впоследствие липсва им мотивация да бъдат активни на пазара на труда.

6. БАРИЕРИ ПРЕД ДОСТЪПА ДО ОБРАЗОВАНИЕ И ЗАЕТОСТ

Барьерите пред достъпа до образование и заетост, идентифицирани от отделните партньори по проекта, отчасти съвпадат с информацията, поместена в описанието на профила на NEET младите хора и рисковите фактори, споменати в предходната част на Наръчника. За да не се дублира тази информация, тук ще бъде представено само това, което не е било споменавано по-горе.

Специфични бариери, причинени от принадлежността към малцинствени и етническите групи, както и от имиграцията.

Тези бариери са свързани с личното, семейното, социалното и културното положение на младите жени, които стартират от позиция на неравнопоставеност, тъй като са изправени пред големи фактори на социалното изключване, което умножава и трупа трудностите при достъпа им до образование и заетост.

В област Враца тази бариера е доста очевидна в ситуацията, в която се намират **жените от ромски произход**. Въпреки предприетите мерки за приобщаване на ромската общност, там все още се наблюдава крайна бедност, безработица, ниско ниво на обучението в някои училища и класове, неподходящи жилищни условия, лошо здравословно състояние и самочувствие сред част от ромското население, което поставя представителите на тези общности в неравностойно положение спрямо останалите.

Според проучванията, проведени от SILC 2017, НСИ, Институт за пазарна икономика, най-голям брой икономически неактивни млади хора са във възрастовата група между 25 и 29 години. Съще временно във възрастовата група от 15 до 19 години има значително повече икономически неактивни жени, **което вероятно се дължи на нежеланието на някои етнически групи, особено на ромите, да позволят на по-големите деца да ходят на училище.**

Това се потвърждава и от статистическите данни, предоставени от испанския партньор. **Ромските жени срещат трудности при придобиването на образование и по-често, отколкото ромските мъже, са неграмотни.** Ромските жени, които достигат до задължителното средно образование, са по-малко от мъжете - 15,5 % в сравнение с 19 %. Неграмотността засяга 13,8 % от ромските жени в сравнение с 5,6 % от мъжете. Дялът на неграмотните жени в общото население възлиза на 2 % (Secretariado Gitano Fundation (2019 г.)).

В България почти всеки млад човек (98 %) има собствен мобилен телефон, а 80 % имат компютър и достъп до интернет вкъщи (92 %). Същото обаче не важи за ромските младежи. **73 % от младите роми нямат компютър. Това оказва значително въздействие например върху развитието на важните компетентности, свързани с пазара на труда.**

Положението на младите жени е затруднено от собствената им култура и традиционния начин на възпитание. Това се вижда например от причините, посочени при напускането на училище в Испания, предимно от семеен характер (брак, семейни задължения, преместване в друго жилище или натиск от страна на семейството), като има значителни разлики между жените и мъжете: 42,7 % от младите жени правят това в сравнение с 14,9 % от младите мъже.

В особено положение се намират жените, които са **емигрирали** от своята страна (обикновено следвайки съпруга/партньора, който е заминал като икономически мигрант) и са се озовали в чужда държава. Първият проблем, с който се сблъскват, е **липсата на документи**. Тази ситуация е много добре описана в доклада на Словения. За да получи разрешение за работа, чужденецът трябва да намери работодател в Словения. Дали ще намери работодател, който е готов да го наеме, зависи от това от коя държава идва. Процедурата за получаване на разрешение за пребиваване и работа зависи от евентуалния работодател. Затова много жени, които следват съпрузите си, остават вкъщи, тъй като няма възможност бързо да получат работа, разрешение за пребиваване и статут на резидента. Липсата на подходящи документи ги затваря в домовете им и социално изключва.

Проблемът, свързан с липсата на документи, е още по-разнообразен. В Германия само 8,2 % от всички удостоверения за проведено професионално обучение и 21,5 % от всички дипломи за висше образование или за завършена докторантура, достъпни за членовете на разглежданата тук целева група, които са се преместили в Германия, са временно признати, като 40,1 % от тях се считат за „частично еквивалентни“ (BAMF 2018). Най-голямата бариера е фактът, че едва 16,6 % от мигрантите с професионално образование се стараят да им бъдат признати удостоверенията. Повече от една трета от анкетираните констатират, че не знаят как и къде да подат заявлението си. Освен това почти 30 % от тези респонденти смятат, че признаването не е важно, а 12,8 % го намират за твърде бюрократично. Още по-лошо е, че понякога, в зависимост от федералната провинция, има различни разпоредби, задължения и условия за признаване на такива документи, а разходите, които следва да бъдат понесени за тази цел, „имат възпиращ ефект за някои лица“ (BAMF 2018).

Следваща бариера за имигрантите е **владеенето на чужди езици**. За да започне работа, всеки кандидат трябва поне в основна степен да умее да ползва езика на страната, в която пребивава, тъй като производствения процес, безопасността на здравето и живота, както и други процедури се изпълняват на този конкретен език. Езиковите умения (например в Германия или Словения) се потвърждават чрез полагане на изпит. Към този изпит пристъпват обикновено мъжете, които постъпват на работа. Жените полагат такъв изпит много по-рядко от мъжете или изобщо не се решават.

Сходен проблем посочват партньорите от Германия. В рамките на проучването на BAMF посветено на тема събирането на разделените семейства, позицията «липса на езикови умения» се третира от почти две трети от търсещите работа и 56,6 % от заетите лица като бариера за получаване на пълноценна заетост. (BAMF 2018).

Жените, които пристигат в приемащата страна, следвайки своите партньори/съпрузи, най-напред търсят подкрепа в своята мигрантска общност. **Впоследствие те изобщо не предприемат действия да научат езика.** Евентуално правят опити за вземане на езикови уроци, когато децата тръгнат на училище, но и това не винаги. Поради това им е трудно да участват в ежедневието на обществения живот. Техните партньори, приятели и роднини и дори децата им трябва да ходят с тях на училище, на лекар и в учрежденията, за да им помогнат в комуникирането.

Хората, които имат езикови проблеми, могат да посещават различни езикови курсове. **За съжаление много често те не знаят за това.** Това е особено проблематично за тези, които не говорят никакъв друг чужд език освен майчиния си и по този начин дори не получават необходимата информация, тъй като тя им се предоставя на чужд за тях език.

Достъпът до езикови курсове за жени имигрантки с малки деца зависи допълнително от **гарантирането на грижи за децата.** Ако това не е налице, жената няма нито възможност, нито мотивация да се възползва от този вид подкрепа, дори тогава когато изучаването на езика е необходимо условие за пребиваване в приемащата страна.

Жените, които не учат, не говорят език, адекватен за страната, в която пребивават, често не правят това не само поради липса на познания за такова обучение, но и защото **културната им среда** не им позволява да участват активно в социалния и обществения живот на тази страна. В някои от изповядваните култури на тези жени не е позволено да се срещат с други жени, които не са част от тяхната общност. Те трябва да си стоят вкъщи и да се грижат за децата си. Например, когато пристигат в Словения, те раждат 2-3 деца, които получават словенско гражданство, и много от тези деца остават вкъщи, докато не бъдат задължени по закон да посещават детска градина или училище. Може да се случи обаче, че дори когато децата тръгнат на училище, жените няма да започват да търсят работа (само заради езикови дефицити).

Важен проблем е **насилието**, което понякога се извършва под прикритието на религиозни актове. Фрапантен пример бе приведен от словенския партньор: «На курс по словенски език в бюро по труда дошъл съпругът на една от участничките и когато видял, че тя седи в един клас с други мъже, се вбесил и насила изкарал жената от помещението». Тази ситуация показва подчинението на жените (в някои култури) на мъжете. Тук особено уязвими са жените на възраст между 25 и 29 години (както по-възрастните, така и по-младите), тъй като те са склонни да позволяват на мъжете да ги репресират в повече в името на гарантиране на грижата за децата и тяхната безопасност. Интеграцията на тези жени в обществото и общността често зависи от «добрата воля» на партньорите им и от готовността им да се откажат от пълния контрол върху партньорите си, както и от социалния им статус и способността им да издържат семействата си.

Много жени имигрантки **нямат никакъв професионален опит** и не могат да придобият такъв, тъй като се сблъскват с езикови и културни бариери, които им възпрепятстват нормалното

функциониране на пазара на труда. Трудно е да се оцени броят на тази категория жени, но по приблизителни данни около 1000 такива жени има в Крайбрежно-карсткия регион (Словения).

Липсата на професионален опит се задълбочава във връзка с необходимостта от придобиване на допълнителна квалификация за упражняването на определена професия. Така например, в Германия в сегментите на заетост, към които жените проявяват най-голям интерес (например учителската професия, като медицински персонал/служители в системата на здравеопазването), се изисква дълги пътеки на обучение след придобиване на квалификация. Жените, които притежават такива квалификации, придобити в страната на произход, не ги използват, тъй като допълнителното обучение е твърде обременително.

Съществена бариера (макар и недефинирана от всеки партньор) е **проблемът с жените мигранти, търсещи убежище**. На този проблем по-специално обърна внимание партньорът от Малта. Жените от Субсахарска Африка имат ниски нива на участие на пазара на труда поради бариери, свързани с пола, включително ангажираността им в полагане на грижи за децата. Това са предимно жени, които търсят убежище и изпитват други бариери пред достъпа до заетостта, а именно: дефицити на професионален опит на местно ниво, езикови умения, на умения за провеждане на квалификационни разговори, на местни препоръки, на квалификация и проблеми с признаването на чуждестранната им квалификация.

В допълнение към посочените по-горе предизвикателства и баритери жените мигранти се сблъскват и с други, които често водят до експлоатация и злоупотреби, а именно: неправомерно удължаване на работното време, ниски заплати, нередовна работа и опасни условия за работещите без разрешение за работа.

Ниско или никакво образование, ограничени компетентности и липса на достъп до обученията.

Без подходящо обучение **младите жени нямат достатъчна квалификация**, за да бъдат участници на пазара на труда и да изпълняват задачите, поставяни им в предприятията. Във връзка с това за тях е по-трудно да си намерят работа, а ако им се удаде, ще имат по-малко задоволителни условия на труд, адекватни на тяхната квалификация.

Образованието на жените е особено важно с оглед на технологичната революция. **Липсата или недостатъчният достъп до цифрово обучение**, Интернет и подходящи устройства поставят жените в неравностойно положение на пазара на труда, който все по-силно налага цифровите умения.

Младите безработни жени често нямат условия за работа в дефицитни професии, които изискват подходящо обучение и квалификация. За да отговорят и на тези изисквания те трябва да понесат съответни инвестиционни разходи, включително и да инвестират в своето време, но често пъти не могат да си позволят такива инвестиционни усилия.

Голямо предизвикателство е да се поддържа мотивацията за учене и придобиване на квалификация, които да сведат до минимум произтичащите от това пропуски в уменията, търсени на пазара на труда. За да бъде тази мотивация по-висока, е необходимо да се работи в сътрудничество с работодателите, които да определят от какви работници се нуждаят, а след това да се адаптира предлаганото обучение към тези изисквания, както по отношение на самото обучение, така и на достъпа до това обучение.

Териториални неравенства.

Младите жени, които живеят в малки градове, предградия и селски райони, често имат много по-труден достъп до информация за обучение или квалификационни курсове, които биха могли да променят положението им на пазара на труда. Това се потвърждава например от данните относно курсовете за професионална квалификация, проведени в ДП ВГСРО през 2021 г. (България). В предложените курсове за обучение са участвали общо 90 млади жени, което представлява едва 8,5 % от общия брой на включените безработни лица. Лицата, които са ползвали обучителните услуги са били жители в големите градски райони, където достъпът до информация, консултации и съветнически услуги, подходящи за младите жени, е по-голям.

Отрицателна нагласа у работодателите и липса на привлекателни за тях умения.

В България **секторът на малките и средните предприятия**(МСП) подценява ползите от обучението на работното място/в предприятието и не е склонен да приема за стажуване и чиракуване млади хора с наскоро придобита професионална квалификация.

Малта разполага с ограничени човешки ресурси и по тази причина малтийците вече не желаят да откриват работни места на т.нар. ниски равнища. Същевременно работните места, изискващи високи професионални квалификации (особено технически) не се заемат от малтийци, тъй като те не притежават необходимите умения. Обръща се особено внимание на студентите, но достатъчно е аналогично да се подходи към ситуацията на NEET жените, за които тази бариера без системна подкрепа става непреодолима.

Във всички държави значителна бариера са липсата на умения, които не се преподават в училищата, т.е. сътрудничество, устна или писмена комуникация, критично мислене, креативност, работа в екип. Това са умения и компетентности на които предприятията отдават особено значение и които често липсват на младите жени, търсещи работа.

Важно е да се спомене, че младите жени доста често навлизат на пазара на труда без практическо приложение на знанията, придобити по време на ученето в училище и обучението в професионалните центрове. В същото време много работодатели очакват от тях да имат необходимия практически опит при постъпването им на работа.

Липса на опит.

На пазара на труда, на който кандидатите са много повече от свободните работни места, лицата с по-малко опит се оказват в пряка конкуренция с по-опитните работници. Може да се припомни, че не така опитните предварително са загубили мача.

Някои системни решения задълбочават този проблем. Например, професионалният опит на младите хора в Словения може да се окаже, че има относителен характер. Словенското законодателство позволява на младите хора да работят чрез студентските агенции/служби, докато завършат образованието си (стига да имат статус на ученик в средно общообразователно училище или на студенти и да са на възраст между 15 и 26 години). Тази работа се заплаща чрез студентско направление. Въпреки че работата е изпълнена и са платени съответните налози в националната система, този полагаан труд не се счита за професионален опит. По този начин младите жени, които търсят работа, въпреки притежавания опит, не могат да го покажат и докажат, тъй като той не се признава. Следователно те започват от позицията на човек, който няма професионален опит.

Освен това някои лица умишлено отлагат своето учене/следване, тъй като им е по-изгодно да работят чрез студентската агенция/служба. Вследствие на това тези лица се явяват на пазара на труда като търсещи работа за първи път дори след като са навършили 26 г.

Трудности при прехода от образованието към заетост.

Младите жени са склонни да бъдат наемани на работа последни и уволнявани първи. Достъпът им до пазара на труда се характеризира с голяма несигурност и нестабилност на предлаганите работни места, което увеличава риска от социално изключване.

Липса на мобилност.

Географското положение рядко влияе върху появяването на **бариера пред мобилността**, което директно посочи италианският партньор. Регионът Молизе е предимно планински и хълмист. Единствената магистрала, която минава през Молизе, се простира само по крайбрежието, а железопътната и въобще публичната транспортна мрежа не са особено развити. Освен това селищната мрежа на Молизе е много разпръсната на голяма територия. Представлява мрежа от малки градчета/селца, разположени по хълмовете. Пътуването с влак и автобус е гарантирано само в пиковите часове. Извън тях публичният транспорт не се движи много често, нито е точен. Тази ситуация ограничава мобилността в региона, дори между съседни села. Крайбрежната зона има по-добър достъп до транспорта благодарение на по-развитата магистрална и железопътна инфраструктура.

С тази бариера се сблъскват също и жените в Словения. Регионът, включен в проекта, се характеризира с това, че по-голямата част от населението е съсредоточено в четири крайморски общини. Тези общини притежават широка мрежа от по-малки селца и градчета. Недостатъкът им е, че са много зле свързани с публичния транспорт. На някои места автобусите изобщо не се движат или се движат само през седмицата. Понякога има връзка само чрез школният автобус. Вследствие на това в много от градовете във вътрешността на страната жените не могат да стигнат навреме до местоработата, ако нямат шофьорска книжка и автомобил.

По-горе бяха споменати само две държави, но проблемът е много по-разпространен и трябва да бъде третиран като бариера за достъпа до образованието/обучението и заетостта.

Възпрепятстван достъп на NEET жените.

NEET жените често функционират извън системата. Те не са регистрирани никъде и по този начин информацията, която може да ги засяга, не достига до тях. Това беше добре описано от италианския партньор. «За да проследите къде са NEET младежите, трябва да отидете в селския бар, спортния клуб или при любителите на кучета и коне».

Трудностите/Бариерите за достъпа до NEET жените са посочени и от словенския партньор. Според него опитите за достигане до целевата група посредством онлайн форма не са достатъчни или полезни, особено когато се прави на език или на уебсайтове, които целевата група не разбира или не е достатъчно цифрово грамотна.

Неблагосклонност на бюрата по труда.

Някои от партньорите по проекта посочват като бариера неблагоприятността, характерна за бюрата по труда, към които се отправят критики, че наистина не са полезни за младите хора поради пасивното си поведение, че предлагат повече посредничество при търсенето на работа, отколкото действителна подкрепа.

Това много ясно се вижда напр. в Италия. Обучителните направления, предлагани от бюрата по труда, често са неуспешни, тъй като не гарантират обучения, които да отговарят на изискванията на пазара на труда. Във връзка с това те не са атрактивни за работодателите. Много млади хора, след като завършат обучителния курс, се оказват в затруднено положение, тъй като са зависими от изискването да имат поне една или две години професионален опит, за да могат да заемат каквато и да е длъжност. (Castagna, 2022 г.).

Дискриминация, основана на пола.

Постоянното нарастване на безработицата по време на икономическата криза оправда по-голямата социална **«толерантност» към дискриминацията, основана на пол, възраст или**

произход. Някои работодатели смятат, че жените са по-малко желани работници и служители поради бременността им, раждането, майчинството, времевата несъвместимост (поради грижи за възрастни хора, деца, хора с увреждания) или просто защото са жени в детеродна възраст. Този проблем беше особено подчертан от испанския партньор.

Съвместяване на професионалния и семейния живот.

Много жени, поради семейните си ангажименти, не търсят работа, тъй като за тях би било трудно да намерят такава, която да им позволи да работят например на непълно работно време, в сутрешните или следобедните часове. Особено младите майки или жените, които се грижат за деца, болни или застаряващи членове на семейството, се нуждаят или от гъвкаво работно време, или от подкрепа в грижите за зависими лица, включително по време на празници или ваканции. Тъй като системата не им предоставя такава възможност, те решават да си останат вкъщи, вместо да продължат професионалното си развитие.

Важна бариера свързана със съвместяването на професионалния и семейния живот са големите разстояния между местоживеенето и местоработата. Жените, които се грижат за деца или други зависими лица, не могат да си позволят дълги пътувания. Затова те са ограничени в търсенето на работа в най-близкото си обкръжение.

При този случай не може да се пренебрегне и недостатъчният достъп до детските ясли, детски градини или други форми на грижи за децата, особено за деца под тригодишна възраст. Този проблем засяга също имигрантките. Липсата на оферти с гъвкави форми на заетост на непълно работно време, с възможности за повишаване на квалификацията и заетост за бежанците представлява бариера за тези жени и още повече задълбочава тяхното социално изключване.

Традиционен модел на възпитание.

Въпреки че традиционният модел на възпитание, при който майката остава вкъщи, а бащата печели пари, теоретично е много по-слаб, но някои държави обръщат внимание на тази бариера. Тенденцията не е много широко разпространена, но съществува.

В Малта, по време на анализа на положението на жените, са обърнали внимание, че влиянието на родителите е важно в това отношение. По-голямата част от респодентите заявили, че у тях функционира традиционно устроено семейство. Бащата е този, който осигурява издръжката на семейството, а майката се грижи за дома. Това се отразява пряко върху начина, по който младите жени възприемат пазара на труда и перспективите за своята професионална кариера.

Бариери в личен план.

Младежите от групата NEET, дори и да имат потенциал да учат, често не желаят да се захващат за това, защото образователната система не отговаря на техните нужди. Това оказва пряко въздействие върху тяхната **мотивация и активност в тази насока**. Вследствие на това нямат перспективи за професионална реализация и планове за бъдещето.

Бариера може също да бъде **намалената самооценка и липсата на увереност в себе си**. Поради ниските им компетентности, жените от групата NEET с нежелание предприемат опити за работа в съвременните сектори, въпреки че в недалечно бъдеще те биха били много по-привлекателни и развиващи се. Този фактор може да се окаже от ключово значение в контекста на изявлението или желанието им да стартират собствен бизнес, вместо да работят за някого.

7. ПОТРЕБНОСТИ НА ЦЕЛЕВАТА ГРУПА

В ЕС има повече от 7 милиона млади хора, които не работят, не учат и не се обучават. Много от тях са мигранти или произхождат от среди в неравностойно положение. Това е силно диференцирана група, която показва много дефицити и недостатъци, но и изисква осигуряване на доста разнородни потребности.

За да се промени положението на NEET жените във възрастовата група от 25 до 29 години, е необходима **промяна в подхода към работата с тях** като цяло. Тази промяна следва да базира на интегралността, персонализацията, на водещата и активна роля на младата жена, така че тя да поеме отговорност за собствения си живот, независимо от ситуацията, в която се намира в дадения момент.

Трябва да се помогне на жените да **разпознаят своите умения и способности, да укрепят самочувствието и мотивацията си за действие**; да открият нови начини за постигане на автономия, на професионална и лична реализация.

Необходимо е да се пристъпи към реализация на **комплексна и индивидуализирана подкрепа** за съчетаване на професионалния и семейния живот, включително грижите за деца и други зависими лица. Подкрепата следва да се предоставя още на етапа на допълнителното образование и използване на различни форми на обучение, например под формата на заплащане на таксата в детската градина, в училищната столова, библиотеката с играчки, за заетостта на трети лица и др. Разбира се, подкрепата трябва да бъде оказвана на бенифициерите дори след като станат участници на пазара на труда.

Струва си също така да се обърне внимание на необходимостта от **системна промяна на начина на живот**, който не следва да се фокусира само върху възпитанието на децата и семейния живот. Следва да се припомни, че изразходваните досега допълнителни социални трансфери, впоследствие водят до отчуждаване на тези жени от професионалния живот. Колкото по-дълго те се посвещават само на семейството си, толкова по-трудно е за тях да навлязат или да се върнат на пазара на труда. Квалификацията и уменията им стават все по-малко привлекателни за потенциалния работодател. Впоследствие, когато децата им пораснат, те губят социална подкрепа и започват професионалния си път от нулата. Не са в състояние да наваксат изгубените години, което се отразява и на качеството им на живот или на финансовите средства, с които ще разполагат в по-напреднала възраст. Ето защо на всеки етап от живота си тези жени трябва да бъдат подкрепяни и насърчавани да продължат образованието, обучението и повишаването на квалификацията си, което може да доведе до по-добър старт на пазара на труда и съответно до по-добро качество на живот.

Много от NEET жените са трудно достъпни за специалистите, например защото не са вписани в регистрите на бюрата по труда или защото използват остарели методи за намиране на кандидати за участие в програми за обучение. Допълнителен аспект е липсата на доверие

на тази група към служителите, които предлагат различни видове подкрепа. В тази връзка е необходимо да се **наемат специалисти, които разбират специфичните особености на трудностите, пред които са изправени NEET жените**, за да е по-лесно да се установи връзка с тях и да се изгради мотивация за промяна. В случая с малцинствените, етническите групи и имигрантките е необходимо да се включат медиатори, ментори или други хора, които са авторитети за тези млади хора. Това ще ги улесни да се включат в процеса на промяна на живота си, особено когато това изисква усилия от тяхна страна.

Много е важно също така да се осъзнае необходимостта от **повишаване на осведомеността в обществото**. Вниманието трябва да се насочи към културата, която насърчава истинското равенство между мъжете и жените, без расизъм и предразсъдъци, защото именно това е от решаващо значение за премахване на пречките и неравенствата, пред които са изправени жените. Повишаването на осведомеността следва да бъде насочено към всички обществени слоеве, за да се превъзмогнат предразсъдъците, които водят до феминизиране на сектори, предлагайки по-лоши условия на труд и социално изключване на жените от образователната система, а по-късно и от професионалния труд.

Много от потребностите на тази целева група бяха разгледани в предишните точки на Наръчника, главно при анализа на рисковите фактори и бариерите, пред които са изправени жените от групата NEET. За да не се дублира съдържание, тези потребности ще бъдат обобщени накратко по-долу.

1. Улесняване на езиковото обучение на жените имигранти и тяхната интеграцията в приемащата държава.
2. Мъдра финансова подкрепа. Жените трябва да продължат получаването на различни социални трансфери дори тогава, когато станат участници на пазара на труда. Такова действие ще ги насърчи в решението им да започват работа.
3. Осигуряване на мобилност, например чрез организиране на курсове за придобиване на правоспособност за управление на МПС, наемане на автомобил, така че жените да имат възможности за работа в места, отдалечени от тяхното местоживееене.
4. Административна подкрепа, особено за жените мигранти, които се нуждаят от разрешение за работа, разрешение за пребиваване и др.
5. Адаптиране на обучението и образованието към изискванията на настоящия пазар на труда, включително по-голям интерес и участие на бизнеса в образователната система, така че младите хора да се образуват в специалности/професии, които са желани_ търсени на пазара на труда.
6. Насърчаване на младите жени да придобиват технически и цифрови умения.
7. Повишаване на осведомеността за образованието и придобиването на нови умения от гледна точка на въздействието им върху собствения живот и неговото качество.
8. Изграждане на психологически компетентности за справяне със стреса, неуспехите, пораженията, които ще повлияят върху изграждането на мотивация за промяна.
9. Промяна на подхода на «служителите и административните служби» към проблемите на тази група на NEET младите жени.

8. ИЗВОДИ И ЗАКЛЮЧЕНИЯ

В Наръчника - Профил на бенефициерите и бариерите пред които са изправени - е анализирано положението на NEET жените на възраст от 25 до 29 години в различни държави, представени от различните партньори по проекта. Отговорът на въпроса «Кой е NEET?» е силно обусловен от това с какви проблеми се сблъсква дадена страна в Европа. За някои от тях това са NEET жени от ромски произход, за други - от имигрантски произход, а за трети - просто млади хора, които са отпаднали от училищната система и са станали безработни.

Независимо от държавата, която разглеждаме, проблемите, с които се сблъскват NEET младежите, са изключително универсални. Дефицитите, които бяха идентифицирани в тази социална група, са групирани в следния вид:

- ограничени лични и обществени компетентности,
- недостатъчно образование и ниска професионална квалификация,
- липса на информация и познания за пазара на труда,
- изолация от личен живот, отглеждане на деца и семейство,
- зависимост и липса на лична мотивация,
- негативно самовъзприятие,
- недостиг или загуба на трудови навици.

Вследствие на това жените от групата NEET е много по-вероятно да станат дългосрочно безработни, да имат затруднен достъп до образованието и пазара на труда. Колкото по-дълго трае това социално изключване, толкова по-трудно е това да се промени. Впоследствие бариерите, с които се сблъскват, опитвайки се да променят житейската си ситуация, стават все по-трудни за преодоляване. Мотивацията им за действие отслабва. Те свикват с настоящия си начин на живот и вече не изпитват нужда да правят промени.

За да се предотврати това, от съществено значение е да се предостави на тази група специфична подкрепа, съобразена с техните нужди и възможностите. Важно е да се има предвид умственото, екологичното и техническото развитие на Европа и света. При предлагането на различни мерки следва да се вземат предвид настъпващите демографски промени, бързият технологичен и цифров напредък, включително развитието и използването на изкуствен интелект, промяната на климата и трансформацията на икономиките към нисковъглеродна икономика със затворен цикъл.

Подпомагането, адресирано към тази група, следва да бъде насочено и към подобряване на професионалните компетентности в съответствие със съвременните тенденции, като се вземат предвид естеството на работните места, формите на предоставяне на труд и изпълняваните задачи. Важно е жените, които навлизат на пазара на труда, да разполагат с умения, които няма да се деактуализират бързо и същевременно ще позволят непрекъснато развитие на техния опит, знания и квалификация.

Не бива да се забравят мерките, които се прилагат понастоящем и дават желаня ефект. Досега те включваха: продължаващо техническо и професионално обучение, обучение за придобиване на меки умения (самостоятелност, работа в екип, комуникиране, увереност, мотивация и т.н.), психосоциална и семейна подкрепа, социално-професионално консултиране, психологическа подкрепа, трудово посредничество, мониторинг след обучението и подкрепа за заетост.

Прилагането на мерките трябва да продължи, тъй като те ще доведат до повишаване на самочувствието, мотивацията и поемането на отговорност за собствения живот, независимо от ситуацията, в която се намира човек в даден момент.

ИЗПОЛЗВАНИ ИЗТОЧНИЦИ

1. Национален доклад за положението на NEET жените в България в област Враца, изготвен от българския партньор.
2. Национален доклад за положението на NEET жените в България в областите Пазарджик, Смолян, Стара Загора и Плевен, съставен от партньора от България.
3. Национален доклад за положението на NEET жените в Испания в района на автономния град Мелила и автономната провинция Андалусия, съставен от партньор от Испания.
4. Национален доклад за положението на NEET жените в Италия в региона на Молизе, изготвен от партньор от Италия.
5. Национален доклад за положението на NEET жените в Словения в региона Костал - Карст, изготвен от словенския партньор.
6. Национален доклад за положението на NEET жените в Полша, изготвен от полския партньор.
7. Национален доклад за положението на NEET жените в Австрия, изготвен от австрийския партньор.
8. Национален доклад за положението на NEET жените в Германия, разработен от партньор от Германия.
9. националния доклад за положението на NEET жените в Малта, изготвен от малтийския партньор.

Всички цитирани източници и статистически данни могат да бъдат намерени в отделните национални доклади, посочени по-горе.

Проектът „EURIBOR: Насърчаване на устойчиви действия за овластяване на уязвими групи от млади жени“ се финансира от Исландия, Лихтенщайн и Норвегия чрез Финансовия механизъм на ЕИП и Норвежкия финансов механизъм.

EURIBOR

Implemented by:

